

SOU 2016:48. Regional indelning - tre nya län. Delbetänkande av Indelningskommittén.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på Indelningskommitténs delbetänkande och redovisar i det följande dessa.

Färre och starkare län

Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att staten behöver en stark och kompetent länsstyrelse i länet för att hantera de statliga uppgifter som inte kan eller bör skötas centralt. En stark och kompetent länsstyrelse är en förutsättning för nödvändig tvärsektorieell samordning av regionala och nationella myndigheter samt de politiskt valda regioner/kommuner som idag finns och som kommer att finnas framöver. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det vid ett beslut och genomförande av större län finns skäl att även andra statliga myndigheter har samma geografiska struktur.

Bristfälligt underlag

I delbetänkandet saknas underlag för att Länsstyrelsen i Dalarnas län fullt ut ska kunna ta ställning till många av förslagen, detta oaktat att denna utredning har föregåtts av flera tidigare sådana. Den redovisning av förhållanden för landstingen som görs i delbetänkandet är inte direkt applicerbar på Länsstyrelsen. För att genomföra en förändring som i så stor omfattning påverkar statens intressen krävs en noggrann översyn av länsstyrelsens roll i länet vad gäller uppgifter, utförare och organisation. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det kan finnas skäl att utreda frågan om länsstyrelsernas organisation och uppgift ur ett bredare perspektiv där det även kan övervägas att flytta vissa uppgifter som idag åvilar andra statliga myndigheter till länsstyrelserna. Vidare bedömer Länsstyrelsen i Dalarnas län att en analys som tar sin utgångspunkt i säkerhetsläget och länsstyrelsernas viktiga roll vid krishantering, krisberedskap och civilt försvar har beaktats. Vi ser fram emot att sådan utredning och analys görs innan en ändrad länsindelning genomförs eftersom detta är viktigt för vår förmåga att leverera en bra verksamhet som är till gagn för medborgarna och som möter deras förväntningar på statens representant i länet.

Tidsaspekten

Den föreslagna organisationsförändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018 för vissa länsstyrelser och senare för andra verksamheter såsom övriga länsstyrelser, kommuner, landsting och andra statliga myndigheter. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att hela den förändrade länsstyrelseindelningen bör beslutas i ett sammanhang för att garantera att den genomförs i sin helhet och att tidpunkten för ikraftträdande av en ändrad länsstyrelseorganisation bör vara densamma i hela landet. Den bör koordineras med en ändrad och ensad geografisk indelning av andra regionala statliga myndigheter. Detta skulle ge Länsstyrelsen i Dalarnas län bättre förutsättningar att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande. Länsstyrelsen i Dalarnas län stödjer ställningstagandet bland annat på Indelningskommitténs konstaterande att en regional försvagning av statliga myndigheter har skett eftersom de har olika geografisk indelning (s. 132f). Länsstyrelsen anser därför att Indelningskommittén bör ges i uppdrag att vidare utreda samtliga länsstyrelser och relevanta statliga myndigheters geografiska organisering innan beslut om färre och större länsstyrelser fattas.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har i yttrande den 13 januari 2016 (vårt diarienummer 100:417-2016, ert diarienummer Fi 2015:09) angett att samordnad regional indelning är särskilt viktig när det gäller Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, Polisen, Skatteverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Försvarsmakten. Därtill kan nämnas Socialstyrelsen.

Det borde vara möjligt att ändra landstingens organisation redan 2019 utan att dessförinnan ändra nuvarande länsindelning och länsstyrelseorganisation, exempelvis genom att regeringen beslutar att ett landsting ska omfatta flera län och att en av de berörda länsstyrelserna pekas ut att ta om hand valet.

Länsstyrelsens framtida roll

Länsstyrelsens uppdrag att samordna staten regionalt bör förtydligas och förstärkas och frågor som länsstyrelsernas roll, uppdrag, beslutsmandat och fördelning av arbetsuppgifter mellan de statliga myndigheterna och andra samhällsaktörer bör hanteras innan beslut om ändrad länsstyrelseindelning sker. Detta eftersom en förutsättning för att bedriva en väl fungerande verksamhet är att uppdraget är tydligt och att det är avgränsat gentemot andra viktiga aktörer, inte minst för att bibehålla och öka allmänhetens förtroende för statens och länsstyrelsens verksamhet.

Utveckling och tillväxt är beroende av förmågan att göra sammanvägda tvärsektoriella bedömningar. Länsstyrelsen vill mycket kort nämna några exempel där Länsstyrelsen i Dalarnas län har varit delaktiga i den regionala utvecklingen och förutsättningarna för en hållbar tillväxt:

- Dalarnas läns avsiktsförklaring för jämställdhet,
- Vägen in – en regional avsiktsförklaring från 2015 för att hantera utveckling, inkludering och etablering av nyanlända på ett bra sätt. Syftet med Vägen in är att effektivisera, utveckla och samordna länets resurser för ett solidariskt mottagande och etableringsarbete i Dalarna.
- Dalarnas regionala krishanteringsstrateg för alla länets krishanteringsaktörer. Syftet med strategin är därför att tydliggöra vikten av en bred samverkan i en kris.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län har aktivt arbetat med kopplingarna mellan energi/klimat och tillväxt, bland annat genom att vara ett av tre pilotlän för grön utveckling 2010-2013 (Energiintelligent Dalarna).
- Dalarnas regionala serviceprogram, vilket har som målsättning att det ska finnas matvaruaffärer, bensinstationer, kontanthantering och postservice i hela Dalarna. Denna samverkan förstärker alla de olika insatser som görs för att skapa en god kommersiell service för medborgare och företag och en hållbar regional tillväxt i länet. I Dalarnas regionala serviceprogram blir det tydligt hur samverkan får våra horisontella mål (exempelvis jämställdhet, mångfald, integration och miljö) att mötas i de insatser som görs.

Vi har även väl utvecklad samverkan med aktörer utanför Dalarnas län. Exempelvis kan nämnas krissamverkan i de sex nordligaste länen, Gränsräddningsrådet med Hedmark Fylke och Värmland, Mellersta viltförvaltningsområdet och Fjälldelegationen där Dalarna, Norrbotten, Jämtland och Västerbotten ingår. Vidare har vi ett omfattande sektorsövergripande samarbete med Trafikverket, Polismyndigheten och kommunerna inom ramen för det fysiska planeringsarbetet och trafikregleringar. Vi är en del av Gränskommittén, som är ett samarbete som initierats av Nordiska Ministerrådet, och som består av Länsstyrelsen Dalarna, Region Dalarna, Hedmark Fylkeskommune, Fylkesmannen i Hedmark samt Regionrådet för Sör-Österdal.

Region Dalarna och Länsstyrelsen i Dalarnas län är två av flera viktiga aktörer för att skapa regional tillväxt. Om landstingen får det regionala utvecklingsansvaret ökar vikten av att det finns en stark statlig aktör i länet. Länsstyrelsen

verkar inom ett brett uppdrag som en viktig kraft för tvärasektoriell samverkan, utveckling och tillväxt. Vårt ansvar i denna del behöver tydliggöras. Det skulle ge bättre förutsättningar att bidra till samhällsutvecklingen och göra Länsstyrelsen i Dalarnas län till en attraktiv arbetsgivare som har möjlighet att ha medarbetare med hög kompetens inom många områden, vilket i sin tur ger en verksamhet som håller hög kvalitet gentemot medborgarna.

Vid en indelning i större län och färre länsstyrelser är det viktigt för en väl fungerande länsstyrelseverksamhet med hög legitimitet att beslutsfattandet inte centraliseras till residensstaden utan att beslut fattas nära medborgarna där kunskap om lokala förhållanden och lokal förankring finns, alltså i huvudsak vid samma verksamhetsorter som i nuvarande Dalarnas län. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att det före ikraftträdande tydliggörs hur ansvaret ska fördelas inom länsstyrelsen mellan centralort och andra verksamhetsorter inom länet.

Konsekvenser för länsstyrelsernas nuvarande verksamhet

Länsstyrelsernas verksamhet är till vissa delar samhällskritisk och måste fungera utan risk för komplikationer även under en organisationsförändring. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det är förenat med svårigheter att bedriva den verksamhet som Länsstyrelsen har ansvar för under de förutsättningar som föreslås i delbetänkandet.

Vi vill särskilt belysa några av de faktorer som är viktiga för vår möjlighet att fullgöra vårt uppdrag:

- Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att mycket av den verksamhet som nu bedrivs även fortsättningsvis behöver vara lokaliserad nära medborgarna. I vårt samarbete med bland andra företagare lyfts behovet av smidiga myndighetskontakter bland annat i betydelsen närhet till länsstyrelsen fram som en viktig framgångsfaktor, exempelvis för den betydande turismnäringen och för små och stora företag. Närhet är också avgörande för vårt natur- och miljöarbete, för rovdjursförvaltningen, för en väl fungerande flyktingmottagning och integration samt för krisberedskapsarbetet. Att länsstyrelsen finns nära medborgarna är viktigt för att få engagemang och förståelse bland länets invånare för Länsstyrelsens i Dalarnas län verksamhet och för att våra cirka 22 000 myndighetsbeslut per år ska uppfattas ha legitimitet och få genomslagskraft. Vi har i yttrande till Indelningskommittén den 13 januari 2016 utvecklat detta ytterligare.

2016-10-04

Diarienummer:

100-8187-2016

Ert diarienummer:

Fi2016/02568/K

- Alla nya län får unika möjligheter och utmaningar. De bör därför utformas på det för länet bästa sättet. De förhållandevis stora skillnader som finns mellan länen som föreslås ingå i Svealands län när det gäller befolkningstäthet, geografiska avstånd, ärendetyper och liknande kan komma att innebära att länsstyrelsen kanske till och med måste öka antal verksamhetsorter samt att ökade administrativa åtgärder kan komma att behövas för att länsstyrelsen ska kunna bedriva en effektiv och likvärdig verksamhet i Svealands län.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län ser fördelar med större enheter i vissa frågor. Exempelvis finns då möjlighet att samlokalisera hanteringen av vissa sällanärenden, vilket torde öka liksformigheten och därmed rättssäkerheten. Det skulle även möjliggöra en uppbyggnad av spetskompetens när det gäller sällan förekommande ärenden. Vidare torde möjligheten till specialisttjänster öka vid större enheter.
- Länsstyrelsen i Dalarnas läns kompetens, vårt kontaktnät och vår gedigna erfarenhet av samverkan är viktig att tillvarata, oavsett geografisk indelning. Genomtänkta planer för organisationsförändringen som är förankrade i god tid före ikraftträdandet är viktiga i detta hänseende och även ur ett demokrati- och legitimitetsperspektiv för att undvika osäkerhet, bristande förutsägbarhet och otydlighet från medborgarna.
- Mot bakgrund av att Långtidsutredningen (SOU 2015:104, s. 53 m. fl.) menar att Sveriges befolkning i allt högre utsträckning kommer att koncentreras till storstadsregionerna, främst när det gäller personer i yrkesverksam ålder medan försörjningsbördan kommer att öka i de perifera delarna av landet är Länsstyrelsen i Dalarnas län tveksamma till om en ändrad geografisk länsindelning per automatik skapar jämstarka län och ökad regional utveckling och tillväxt. En faktor som kan bidra till en positiv regional utveckling och tillväxt är ökad utlokalisering av statliga verk.
- Länsstyrelsen i Dalarnas läns samarbete med bland annat kommuner, landsting och företag är viktiga för lokal och regional utveckling och tillväxt. Här är vårt tvärssektoriella arbetssätt en tillgång. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att ju mer ansvar som flyttas över till den landstingskommunala nivån desto viktigare är det med en stark statlig aktör med ett lokalt eller regionalt perspektiv som ska representera staten och möjliggöra att statens nationella beslut och mål får genomslag i länet. Våra sammanvägda bedömningar kommer att behövas än mer i framtiden, en uppgift som inte kan läggas på någon annan än staten, dvs. länsstyrelserna. Om ansvaret för de regionala utvecklingsmedlen flyttas till ett regionalt självstyrelseorgan bör statens regionala myndighet, dvs. länsstyrelsen,

ges mandat och medel för att säkerställa ett tvärasektoriellt utvecklingsuppdrag.

- Länsstyrelsen i Dalarnas läns arbete har stor betydelse för nationella horisontella mål. Det gäller inte minst miljömålen, integrationsfrågorna, naturvården i arbetet med en grön infrastruktur och friluftsliv, landsbygdsprogrammet, jämställdhetsfrågorna och planfrågor.
- Enligt förslaget ska staten ta ett steg tillbaka till förmån för starkare regionalt självstyre där statliga uppdrag i ökad omfattning kan komma att ges till landstingen, med direktvalda fullmäktige, i stället för till länsstyrelserna. Länsstyrelsen i Dalarnas län är oroliga för att den maktförskjutning som förslaget innebär skulle kunna leda till att statens styrning försvagas och till större regionala skillnader än idag.
- Det är viktigt att inte underskatta de ekonomiska konsekvenserna som en organisationsförändring medför. Länsstyrelsen vill att dessa analyseras och beaktas ytterligare. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att Länsstyrelsen i Svealands län ska få motsvarande compensation som Skåne län och Västra Götalands län nu får på grund av att de har flera verksamhetsorter. Vidare förutsätter Länsstyrelsen i Dalarnas län att det sker en medelsomfördelning från Länsstyrelsen i Stockholms län till Länsstyrelsen i Svealands län eftersom de uppgifter avseende Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län som har utförts av Länsstyrelsen i Stockholms län nu föreslås utföras av Länsstyrelsen i Svealands län (s. 289 i delbetänkandet). Organisationsförändringen måste finansieras i särskild ordning.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att staten som arbetsgivare måste ta ansvar för en god personalpolitik och det är viktigt att personalfrågorna tas om hand på ett lämpligt sätt i ett tidigt skede. Vid inledandet av ett eventuellt omställningsarbete bör frågan angående omställningskostnader bearbetas noggrant.

Residenstad

Falun har goda förutsättningar för att bli residensstad för Länsstyrelsen i Svealands län. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta fram vår erkänt goda samverkansförmåga med andra aktörer. Vi har en väl fungerande samverkan med Region Dalarna, kommuner och näringsliv samt andra statliga myndigheter, se mer om detta ovan i avsnittet Länsstyrelsens framtida roll.

Vi har uppgifter inom ett stort antal områden, där vi vill nämna följande uppdrag och strategiskt arbete som idag är särskilt utmärkande för Länsstyrelsen Dalarnas län;

- sammanhållen krishanteringsförmåga före, under och efter en händelse, i samverkan med kommuner, län och andra länder (Regional strategi för krishantering med regionala, kommunala aktörer och näringslivet, samt gränslös krishantering med Norge),
- social hållbarhet och mänskliga rättigheter (Avsiktsförklaring jämställdhet, Vägen in för integration, Social riskanalys),
- utveckling och skydd av naturreservat och skyddade arter (Omfattande naturreservatsutveckling och rovdjursförvaltning av bl.a. varg), och
- miljö- och klimatarbete (Energiintelligent Dalarna och byggdialog Dalarna).

Landshövding Ylva Thörn har beslutat detta yttrande. Länsrådet Camilla Fagerberg har varit föredragande.

Ylva Thörn

Camilla Fagerberg

